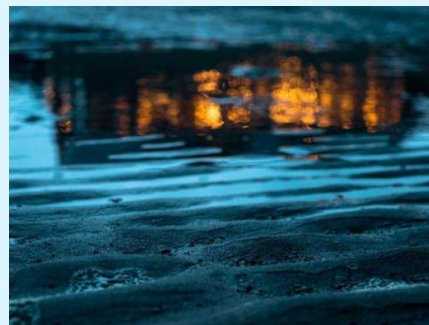

Kdekoľvek

Dnes má drogová problematika dosah takmer všade. V domácom prostredí sa prejavujú a zhoršujú ďalšie zložité politické problémy, ako je bezdomovectvo, zvládanie psychiatrických porúch a kriminalita mládeže. V niektorých krajinách tiež pozorujeme vyššiu mieru násilia a korupcie spôsobenú trhom s drogami. V medzinárodnom meradle narastajú problémy s drogami v mnohých krajinách s nízkymi a strednými príjmami, čo podkopáva správu vecí verejných a rozvoj a prispieva k už aj tak značným výzvam v oblasti verejného zdravia a bezpečnosti, ktorým mnohé krajiny čelia.

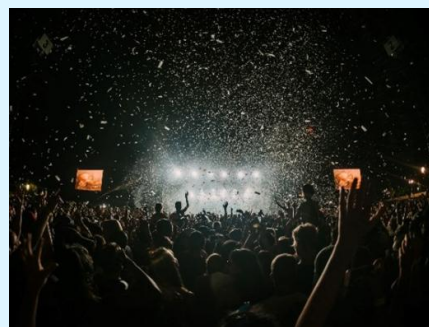
Čokoľvek

Čoraz častejšie pozorujeme, že na drogovom trhu sa v podstate môže objaviť čokoľvek s psychoaktívnym potenciálom, často nesprávne označené alebo v zmesiach, a preto konzumenti ani nemusia vedieť, čo vlastne užívajú, čím sa zvyšujú zdravotné riziká a vznikajú nové výzvy na presadzovanie práva a reguláciu

Ktokoľvek

Z vývoja, ktorý pozorujeme, vyplýva, že ktokoľvek môže byť určitým spôsobom ovplyvnený nelegálnym užívaním drog, fungovaním trhu s drogami a problémami, ktoré s ním súvisia. Priamo to vidíme u tých, ktorí majú problémy a potrebujú liečbu či iné služby. Nepriame dôsledky vidíme v posúvaní zraniteľných mladých ľudí za hranicu kriminality, stúpajúce zaťaženie rozpočtu zdravotníctva, ako aj celkové výdavky pre komunity, ktoré sa necítia bezpečne, alebo tam, kde sú inštitúcie alebo podniky ohrozené korupciou alebo trestnou činnosťou.

Drogová situácia v Európe v roku 2023 – prehľad

Dostupnosť väčšiny nelegálnych látok zostáva na vysokej úrovni

Z analýzy ukazovateľov súvisiacich s ponukou bežne používaných nelegálnych drog v Európskej únii vyplýva, že dostupnosť zostáva naďalej na vysokej úrovni pre všetky druhy látok. Trh sa v súčasnosti vyznačuje pomerne širokou dostupnosťou väčšieho počtu drog, často s vysokou účinnosťou alebo čistotou. Naďalej sú odhaľované veľké zásielky drog, ktoré sú do Európy pašované intermodálnymi kontajnermi, pričom komerčné dodávacie reťazce sa stávajú hlavným cieľom infiltrácie organizovanými zločineckými skupinami. Európa tiež zostáva dôležitou produkčnou oblasťou niektorých látok, najmä syntetických drog a kanabisu.

Väčšia rozmanitosť v dostupnosti a využívaní drog prináša nové problémy pre zdravie a politiku.

Vysoká dostupnosť drog je sprevádzaná väčšou rozmanitosťou látok na trhu s nelegálnymi drogami a znamená, že spotrebitelia sú vystavení rôznym psychoaktívnym látkam. Patria medzi ne nové syntetické drogy, pre ktoré existuje len málo informácií o zdravotných rizikách. Vyvoláva to obavy v súvislosti s potenciálom pribúdajúceho užívania nelegálnych látok vo všeobecnosti a so zvýšeným rizikom spojeným s niektorými z týchto látok. Ľudia užívajúci drogy môžu byť vystavení väčšiemu riziku nepriaznivých zdravotných následkov vrátane otravy a úmrtia v dôsledku nevedomej konzumácie látok s vyššou účinnosťou alebo nových látok, respektíve zmesí látok, pri ktorých môžu interakcie s drogami zvýšiť potenciálne škodlivé účinky na zdravie.

Jednotné reakcie založené na dôkazoch by mohli fungovať, ale často nie sú dostatočne dostupné

Napriek tomu, že pretrvávajú významné medzery v poznatkoch, výskum a investície do rozvoja služieb znamenajú, že teraz vieme lepšie odhadnúť, ktoré intervencie by mohli byť účinné v oblasti drogovej prevencie, liečby, znižovania škôd (z angl. harm reduction) a podpory uzdravenia. Vzájomná prepojenosť problémov v súvislosti s užívaním drog a inými zložitými otázkami sociálnej politiky tiež znamená, že sa viac uznáva potreba integrovanejších a komplexnejších reakcií. Preto sa vyžaduje synergia s politikou a praxou v iných dôležitých oblastiach vrátane podpory bývania, všeobecnej zdravotnej starostlivosti, služieb pre mladých a starších ľudí, poskytovania duševného zdravia a systému trestného súdnicstva. Dostupnosť konkrétnych riešení v drogovej oblasti, ako aj príklady rozvinutých integrovaných modelov starostlivosti sú však na európskej úrovni veľmi rôznorodé a v mnohých krajinách je potrebné investovať viac do oboch oblastí.

Reakcia na rôznorodejšie a zložitejšie potreby

Rastúca podpora prevencie užívania látok založenej na dôkazoch

Cieľom prevencie užívania látok je zastaviť alebo oddialiť užívanie psychoaktívnych látok. Okrem toho môže pomôcť aj tým, ktorí začali užívať látky, aby sa vyhli vzniku porúch súvisiacich s užívaním drog. Skúsenosti však ukazujú, že nie všetky prístupy používané v tejto oblasti sú účinné, a stúpa záujem o určenie a realizovanie programov prevencie založenej na dôkazoch.

Dosiahnutie tohto cieľa je podporované vytvorením zoznamov programov prevencie, iniciatívami v oblasti odbornej prípravy a vypracúvaním noriem kvality. Európsky učebný plán pre prevenciu je určený na zlepšenie celkovej efektivity úsilia zameraného na prevenciu. Viac ako 25 členských štátov EÚ a jej susedné krajiny majú v súčasnosti národných školiteľov v rámci európskeho učebného plánu pre prevenciu. Úsilie zamerané na prevenciu podporuje aj európsky online register hodnotených prevenčných intervencií [Xchange](#).

Potreba ešte väčšieho posilnenia služieb na znižovanie škôd

Užívanie nelegálnych drog spôsobuje celý rad akútnych a chronických poškodení a je známe, že prispieva ku globálnemu zaťaženiu chorobami. Súvisiace [reakcie v rámci znižovanie škôd](#), ako je napríklad [substitučná liečba závislosti od opioidov](#) a poskytovanie sterilného vybavenia osobám, ktoré injekčne užívajú drogy, sú v súčasnosti všeobecne akceptované ako dôležitý príspevok k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti. V niektorých členských štátoch EÚ je však pokrytie týmito intervenciami a

prístup k nim naďalej nedostatočné v porovnaní s odhadovanými potrebami. Niektoré krajiny investovali aj do novších služieb, ako sú miestnosti na konzumáciu drog, programy na naloxón so sebou domov a zariadenia na kontrolu drog. Dostupnosť týchto služieb je však stále obmedzená. Navyše medzi jednotlivými krajinami nepanuje zhoda, pokiaľ ide o to, do akej miery sú tieto opatrenia primeranou reakciou. Preto existuje potreba ďalšieho výskumu a hodnotiacich štúdií s cieľom posilniť dôkazovú základňu potrebnú na informovanie pri politických rokovaniach v tejto oblasti.

Rýchlo sa vyvíjajúca drogová situácia v Európe prináša nové problémy pre znižovanie škôd a komunikáciu o rizikách

Väčšia rozmanitosť dostupnosti a využívania drog stavia aj rozvoj a poskytovanie služieb v oblasti znižovania škôd pred nové úlohy. Tieto služby sú potrebné na pomoc pri zmiernení zdravotných rizík vyplývajúcich zo zložitejších vzorcov užívania drog, nových látok a zmesí látok. Napríklad existuje potreba zvážiť, čo predstavuje [účinné prístupy k znižovaniu škôd](#) pri užívaní látok, či už ide o syntetické opioidy, syntetické stimulanty, nové druhy a formy produktov z kanabisu, ako aj disociatívne drogy, ako je ketamín. Rastúcim problémom sú dôsledky neúmyselnej konzumácie silných látok alebo zmesí látok. Z politického hľadiska je preto potrebné zamyslieť sa nad rizikovým správaním, na ktoré sa zameriavajú služby zamerané na znižovanie škôd, nad dôkazovou základňou, ktorá podporuje prácu týchto služieb a nad tým, čo sa považuje za normy kvality starostlivosti. Súbežne je potrebné vypracovať účinné komunikačné stratégie na oznamovanie rizík s cieľom upozorniť spotrebiteľov na vznikajúce riziká v tejto oblasti, najmä na tie, ktoré sa spájajú s novými látkami, drogovými interakciami, veľmi účinnými produktmi alebo spôsobmi užívania.

Investície potrebné na zmenšenie zataženia infekčnými chorobami

Ľudia, ktorí injekčne užívajú drogy, sú vystavení riziku [nakazenia infekciami](#), ako je vírusová hepatitída B a C (HVB a HCV) a vírus ľudskej imunodeficiencie (HIV). Počet infekcií HIV spojených s injekčným užívaním drog v poslednom desaťročí klesal, ale existujú obavy, že nízky počet nových infekcií, ako bol zaznamenaný v najnovších údajoch, aspoň čiastočne súvisí s oneskorením v diagnostike kvôli prerušeniu testovania pre pandémiu ochorenia COVID-19.

Existujú aj iné signály, že na dosiahnutie cieľov, ako je ukončenie AIDS a epidémia vírusovej hepatitídy v Európe do roku 2030, sú potrebné vyššie investície. Pretrvávajúcim problémom v poslednom desaťročí v Európe sú lokálne ohniská infekcie HIV na úrovni miest súvisiace s injekčným užívaním stimulantov, a preto je potrebné vynaložiť väčšie úsilie na obmedzenie týchto poškodení. Viac ako polovica nových prípadov HIV u ľudí, ktorí užívali drogy injekčne, bola diagnostikovaná neskoro, čím sa zvýšilo riziko súvisiacej chorobnosti a úmrtnosti. Poskytovanie ihliel a striekačiek je dôležité na zastavenie prenosu ochorenia, ale len málo krajín aktuálne dosahuje ciele odporúčané Svetovou zdravotníckou organizáciou v tejto oblasti. Prekážky zavádzania testovania a liečby HCV existujú aj v mnohých krajinách, čo vedie k nediodagnostikovaným a neliečeným infekciám.

Vyžadujú sa lepšie toxikologické a forenzné zdroje údajov ako východisko pre politiky a opatrenia

V *Európskej správe o drogách 2023* sa zdôrazňuje rastúci význam syntetických drog, výskyt nových látok, nové výrobné postupy na [trhu s drogami](#) a skutočnosť, že mnohé poškodenia súvisiace so konzumáciou drog sa zhoršujú v dôsledku drogových interakcií, ak sa drogy vedome alebo nevedome užívajú súbežne. Neustále pribúdanie [syntetických kanabinoïdov](#) spolu s [prírodnými kanabinoïdmi](#) v rastlinnom materiáli vyvoláva podobné obavy. Uvedené otázky podporujú záver našej tohtoročnej analýzy, že forenzné a toxikologické informačné zdroje sa stali základnými prvkami pre pochopenie vývoja na trhu s drogami a zdravotných dôsledkov meniacich sa modelov konzumácie drog. V súčasnosti nie sú tieto zdroje dostatočné, čo sťažuje naše chápanie dôležitých aspektov, ako je napríklad úloha, ktorú zohrávajú formy súbežného užívania viacerých drog v predávkovaní drogami. Pozitívne však je, že od roku 2024 bude v prevádzke európska sieť forenzných a toxikologických laboratórií, ktorú bude spravovať nová agentúra EUDA, s cieľom posilniť kapacity a informačné zdroje v tejto oblasti.

Vplyv vojna na Ukrajine a drogová situácia v Európe

Viac ako rok po ruskej invázii na Ukrajinu sa krajina naďalej zmieta v humanitárnej kríze, pričom konflikt vážne zasiahol ukrajinský zdravotný a sociálny systém. Vojna sťažila poskytovanie zdravotnej starostlivosti vrátane protidrogovej liečby. Ukrajinské ministerstvo zdravotníctva nadviazalo partnerstvá s viacerými mimovládnyimi organizáciami, aby zabezpečilo kontinuitu starostlivosti o osoby v [substitučnej liečbe závislosti od opioidov](#).

Zároveň Ukrajinci naďalej utekajú pred vojnou do Európskej únie. Krajiny EÚ museli rozšíriť svoje kapacity, aby mohli poskytovať starostlivosť vysídleným osobám, ktoré užívajú drogy. Dôležitým prvkom tohto procesu je poskytovanie prístupu k jazykovým službám, ako aj rozpoznanie paralelných potrieb, ako je zabezpečenie ubytovania, sociálnej starostlivosti a podpory v oblasti starostlivosti o deti. Zničenie základnej infraštruktúry a nestabilita konfliktu mimoriadne sťažili fungovanie systémov monitorovania drog a analýzu zmien drogovéj situácie na Ukrajine. Z dostupných informácií vyplýva, že dostupnosť [heroínu](#) na Ukrajine sa zrejme znížila, ale výroba a užívanie syntetických drog boli pravdepodobne ovplyvnené menej. Podľa všetkého vojna narušila aj nelegálne obchodovanie s heroínom cez Strednú Áziu a Kaukaz a cez Čierne more do Európy. Preto sa zrejme zintenzívni [nelegálne obchodovanie](#) po iných trasách do Európy.

Kanabis: nové výzvy pre politiku a prax

Stúpa komplexita vnútroštátnych politických stratégií a stratégií tvorby právnych predpisov v súvislosti s kanabisom

Politiky a regulátorne reakcie na [kanabis](#) sú čoraz častejšie konfrontované s novými výzvami, ktoré predstavujú nové formy a použitia tejto látky. Zdá sa, že vývoj v tejto oblasti je čiastočne ovplyvnený vytvorením rekreačných trhov s kanabisom na americkom kontinente a čiastočne väčším obchodným záujmom o vývoj spotrebiteľských výrobkov, ktoré obsahujú výťažky z konope. Rozsah vnútroštátnych politík týkajúcich sa kanabisu v Európe sa postupne rozširuje a v súčasnosti zahŕňa okrem kontroly nezákonného kanabisu aj reguláciu niektorých foriem kanabisu na terapeutické účely a vznik komerčných produktov obsahujúcich deriváty z konopy.

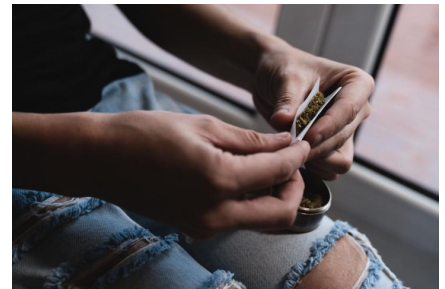
Na posúdenie vplyvu možných zmien v regulácii kanabisu sú potrebné základné údaje.

Niektoré členské štáty EÚ už menia svoj politický prístup k rekreačnému užívaniu [kanabisu](#). V decembri 2021 Malta prijala právne predpisy o pestovaní a užívaní kanabisu na súkromné použitie, ako aj o neziskových komunitných pestovateľských kluboch na rekreačné účely. Nemecko plánuje povoliť domáce pestovanie a neziskové kluby a Luxembursko plánuje povoliť domáce pestovanie; obe krajiny predpokladajú, že systém predaja sa vytvorí neskôr. Holandsko testuje pilotný model uzavretého dodávateľského reťazca kanabisu pre kanabisové kaviarne a Česko takisto oznámilo plány pre regulovaný a zdaňovaný distribučný systém. Švajčiarsko, ako krajina mimo EÚ, povoľuje pilotné testovanie predajných alebo iných distribučných systémov pre konkrétnych obyvateľov v určitých mestách. Bez ohľadu na povahu zmien v politike v tejto oblasti sa vyžadujú kvalitné východiskové údaje, ktoré poskytnú základ pre priebežné monitorovanie a hodnotenie a na posúdenie vplyvu tejto politiky.

Pochopenie dôsledkov vysokej dostupnosti a užívania výrobkov z kanabisu na verejné zdravie

Kanabis zostáva najčastejšie konzumovanou nelegálnou látkou a v roku 2021 bolo [množstvo zachytenej kanabisovej živice a rastlinného kanabisu](#) na najvyššej úrovni za uplynulé desaťročie, čo naznačuje pretrvávajúcu vysokú dostupnosť tejto drogy. Celkovo sa v tohtoročnej analýze dospelo k záveru, že je potrebné lepšie pochopiť problémy, s ktorými sa stretávajú užívatelia kanabisu, ako aj existujúce spôsoby poskytovania pomoci a možnosti liečby. Uvádza sa, že kanabis je zodpovedný za veľký podiel nových prípadov protidrogovej liečby v Európe, pričom sa však zdá, že situácia je medzi jednotlivými krajinami pomerne rôznorodá, a to tak z hľadiska súčasnej situácie, ako aj z hľadiska postupov podávania správ. Najnovší prieskum EMCDDA zaznamenal zvýšenú dostupnosť psychosociálnej liečby, ako sú kognitívno-behaviorálne terapie pre osoby, ktoré majú problémy s užívaním kanabisu, ale celkovo je stále potrebné lepšie pochopiť, do akej miery užívatelia kanabisu vyhľadávajú pomoc pri svojich problémoch a aké typy služieb sú pravdepodobne vhodné na uspokojenie potrieb v tejto oblasti.

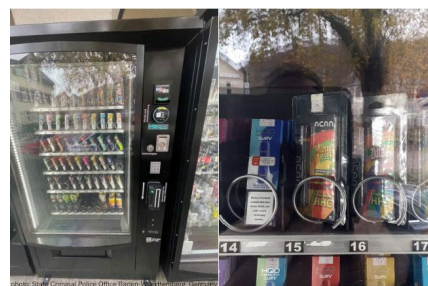
Diverzifikácia a falšovanie

V Európe je k dispozícii stále viac rôznych [kanabisových výrobkov](#). Veľmi účinné extrakty a jedlé látky sa spájajú prípadmi akútnej otravy zaznamenanými na pohotovosti v nemocniciach. V roku 2021 sa celkovo zvýšil počet hlásení o rastlinnom materiáli, v ktorom sa spolu so syntetickými kanabinoidmi nachádza THC alebo iné prírodné kanabinoidy. Posilnili sa tým obavy, že kanabisové produkty, zvyčajne s nízkym obsahom THC, sú falšované silnými syntetickými kanabinoidmi, čo zdôrazňuje dôležitosť toxikologickej analýzy pri odhaľovaní týchto látok. Falšované rastlinné materiály môžu vyzerat' ako prírodný kanabis, a preto sa môžu nič netušiacim spotrebiteľom nesprávne predávať ako kanabis. Niektoré syntetické kanabinoidy sú mimoriadne silné a spájanú sa s predávkovaním so smrteľnými alebo inými následkami. Jedlé kanabisové výrobky sú potravinové výrobky, zvyčajne „sladkosti“ s kanabisovým extraktom, ktoré sú od roku 2021 stále dostupnejšie na nelegálnom európskom trhu. Tieto výrobky predstavujú riziko, pretože obsahujú THC a vzniká možnosť zámieny s legálnymi komerčnými výrobkami, najmä zo strany detí. Niektoré z týchto jedlých výrobkov sú dostupné v obaloch, ktoré sa podobajú komerčným výrobkom, a zistilo sa, že niektoré vzorky obsahujú aj syntetické kanabinoidy, čo ešte viac zvyšuje obavy o zdravie v tejto oblasti.

HHC – prvý polosyntetický kanabinoid sa objavuje na európskom trhu s nelegálnymi drogami

Rozmanitosť na trhu s kanabisom sa zvýšila v máji 2022, keď bol prvý polysyntetický kanabinoid, [hexahydrokanabinol \(HHC\)](#), identifikovaný ako dostupný v Európe. Hexahydrokanabinol sa chemicky podobá delta-9-tetrahydrokanabinolu (delta-9-THC), hlavnej psychoaktívnej zložke kanabisu a zdá sa, že má vo všeobecnosti podobné účinky. Farmakológia ani toxikológia HHC u ľudí sa však podrobne neskúmali. V roku 2022 bol HHC zistený v dvoch tretinách členských štátov EÚ a v niektorých členských štátoch EÚ bol komerčne uvádzaný na trh a predávaný ako tzv. legálna alternatíva ku kanabisu. HHC sa môže nastriekať na rastlinný kanabis s nízkym obsahom THC alebo sa s ním zmiešať, čo môže na pohľad a po vône pripomínať nezákonný kanabis. Objavil sa aj v elektronických cigaretách a potravinových výrobkoch. Predpokladá sa, že HHC sa syntetizuje z kanabidiolu (CBD), ktorý sa extrahuje z kanabisu s nízkym obsahom THC (konopa). Od jeho objavenia boli zistené aj ďalšie [polosyntetické kanabinoidy](#), čo svedčí o komerčných záujmoch v tejto oblasti. Novosť týchto foriem kanabisu a nedostatok empirických dôkazov znamenajú, že existuje značná neistota, pokiaľ ide o možný vplyv týchto látok na ľudské zdravie.

Pribúda kokaín a syntetické stimulanty

Dostupnosť kokaínu na historicky vysokej úrovni

V roku 2021 členské štáty EÚ zadržali rekordných [303 ton kokaínu](#). Nelegálne obchodovanie s veľkým objemom kokaínu cez veľké európske námorné prístavy v intermodálnych komerčných prepravných kontajneroch je dôležitým faktorom vysokej dostupnosti tejto drogy v súčasnej Európe. Obavy z pribúdania zdravotných problémov a trestnej činnosti vrátane násilných trestných činov spojených s [činnosťami na trhu s drogami](#) svedčia o vysokej dostupnosti kokaínu. Veľké záchyty sú tiež odrazom zvýšeného úsilia orgánov presadzovania práva s cieľom narušiť nelegálny obchod s drogami vo veľkých európskych prístavoch. Zdá sa, že priekupnícke skupiny čoraz častejšie používajú nové techniky na zníženie rizika odhalenia. Existujú dôkazy, že sa zameriavajú napríklad na potenciálne zraniteľné, menšie prístavy v Európskej únii a v susedných krajinách. V súčasnosti existuje v Európe dobre fungujúci priemysel sekundárnej výroby kokaínu, ktorý uľahčuje používanie inovatívnych metód nelegálneho obchodovania, čo môže sťažovať odhaľovanie kokaínu ukrytého v komerčných zásielkach.

Pribúdanie dôkazov o negatívnom vplyve vysokej dostupnosti kokaínu

[Kokaín](#) je v súčasnosti druhou najčastejšie hlásenou drogou, a to osobami, ktoré prvýkrát vstupujú do liečby, ako aj z dostupných údajov o akútnej drogovej toxicite, ktoré boli hlásené z nemocničných pohotovostí. Z dostupných údajov tiež vyplýva, že táto droga sa podieľala na približne pätine úmrtí v dôsledku [predávkovania](#) v roku 2021. Vzhľadom na problémy v metodike zberu údajov je úmrtnosť súvisiaca s kokaínom v našich aktuálnych databázach pravdepodobne nedostatočne zaznamenaná. Existujú signály, že zvýšená dostupnosť je spojená aj s možným rozšírením užívania kokaínu do marginalizovanejších skupín, pričom v niektorých krajinách bolo hlásené injekčné užívanie kokaínu a užívanie kraku.

Syntetické stimulanty - väčšia rozmanitosť na trhu s nelegálnymi drogami a riziko pre verejné zdravie

Užívanie kokaínu, ako aj užívanie [syntetických stimulantov](#) predstavuje riziko pre fyzické aj duševné zdravie. Väčšina ukazovateľov naznačuje, že amfetamín zostáva najčastejšie užívaným nelegálnym syntetickým stimulantom v Európe. Trh s týmito drogami je však stále rozmanitejší a existujú náznaky, že metamfetamín aj syntetické katinóny v súčasnosti zodpovedajú za problémy súvisiace so stimulantmi v Európe viac ako v minulosti. Užívatelia si môžu myslieť, že niektoré stimulanty majú podobný mechanizmu fungovania a účinku a môžu byť ochotní vyskúšať nové produkty, keďže sú dostupné na trhu. Keďže syntetické stimulanty môžu byť dostupné aj v podobne vyzerajúcich práškoch alebo tabletkách, užívatelia si niekedy nemusia uvedomovať, ktoré konkrétne stimulanty alebo zmesi stimulantov konzumujú. Tieto drogy sa nachádzajú aj v tabletkách, ktoré sa predávajú ako MDMA. Celkovo vývoj v tejto oblasti znamená, že ľudia, ktorí užívajú drogy, môžu byť vystavení väčšiemu riziku nepriaznivých zdravotných následkov vrátane otravy, akútnych a chronických psychických problémov, [infekčných ochorení](#) a [úmrtí](#), a to v dôsledku možno aj nevedomej konzumácie látok s väčšou účinnosťou alebo novších látok a v dôsledku rizikového správania.

Rastúci podiel stimulantov v poškodeniach súvisiacich s injekčným užívaním drog

Ľudia, ktorí injekčne užívajú drogy, sú vystavení väčšiemu riziku nákazy krvou prenášanými infekciami alebo smrti v dôsledku predávkovania drogami. Napriek pokračujúcemu poklesu [injekčného užívania drog](#) v poslednom desaťročí v Európe je toto správanie stále zodpovedné za neprimeranú úroveň poškodení súvisiacich s nelegálnymi drogami. Heroín je tradične najčastejšou injekčne užívanou drogou. V súčasnosti sa však injekčne užívajú aj iné drogy vrátane stimulantov a liekov, a to buď samostatne, alebo v kombinácii s heroínom alebo inými opioidmi. Injekčné užívanie stimulantov sa spája s vysokofrekvenčnými spôsobmi injekčného užívania a súvisí s lokálnymi [ohniskami vypuknutia HIV](#) v mestách v Európe. Injekčné užívanie slabo rozpustených [syntetických stimulantov](#), liekov alebo kraku môže tiež zvýšiť riziko poškodenia ciev alebo bakteriálnej infekcie. Súbežné injekčné užívanie viacerých drog zvyšuje aj riziko [predávkovania](#). Pochopenie poškodení spojených s meniacimi sa spôsobmi injekčného užívania drog je preto kľúčom k navrhnutiu intervencií na znížene poškodení spojených s týmto správaním.

Trh s MDMA signalizuje stúpajúcu volatilitu, obavy kvôli dostupnosti produktov s vysokou čistotou pretrvávajú

Z aktuálnych údajov vyplýva, že celková situácia v súvislosti s užívaním [MDMA](#) je relatívne stabilná, aj keď na úrovni jednotlivých štátov panuje značná rôznorodosť. V predchádzajúcom skúmanom období ukazovatele naznačovali dočasný pokles používania MDMA v počiatočných fázach pandémie COVID-19, keď opatrenia na obmedzenie sociálnych kontaktov narušili nočný život a iné spoločenské udalosti spojené s používaním tejto látky. Európa zostáva dôležitým centrom [výroby MDMA](#), a to tak pre európsky trh, ako aj pre vývoz na trhy mimo EÚ. S typickým obsahom MDMA od 161 do 173 miligramov zostáva celková sila tabliet v porovnaní s hodnotami z minulosti vysoká, čo vyvoláva obavy týkajúce sa rizika poškodenia zdravia spotrebiteľov. V poslednom čase sa však objavili signály, ktoré naznačujú možný pokles objemu výroby, a zaznamenalo sa aj určité zníženie obsahu MDMA v tabletách. Interpretácia týchto signálov nie je jednoznačná, pretože nie je jasné, či výrobcovia majú problémy so získavaním chemických prekursorov, alebo či prechádzajú na výrobu iných látok, ktoré sú žiadanejšie alebo ziskovejšie, alebo či trh reaguje na vnímaný dopyt užívateľov po výrobkoch s nižšou silou. Celkovo sú však tablety a prášky s vysokou čistotou stále dostupné na európskom trhu a tieto informácie sú dôležité pre informovanie o intervenciách v oblasti prevencie a znižovania škôd v tejto oblasti.

Väčšia rozmanitosť v dostupnosti a užívaní drog

Ketamín sa stáva etablovanou preferovanou drogou v niektorých skupinách užívateľov

Zachytené množstvo [ketamínu](#), nahlásené do systému včasného varovania EÚ pred novými psychoaktívnymi látkami, sa v priebehu času dost' mení, ale v posledných rokoch stagnuje na pomerne vysokej úrovni. Spolu s ďalšími informáciami z toho vyplýva, že ketamín je pravdepodobne neustále dostupný na niektorých vnútroštátnych trhoch s drogami a stal sa etablovanou preferovanou drogou v niektorých skupinách užívateľov. Ketamín sa bežne šnupuje, ale môže sa užívať aj injekčne. Spája sa s rôznymi akútnymi a chronickými škodlivými účinkami závislými od dávky, ktoré u dlhodobých užívateľov môžu zahŕňať urologické komplikácie a poškodenie močového mechúra. Ketamín sa môže pridávať aj do iných zmesí drog, ako sú prášky MDMA a tablety MDMA. Nachádza sa aj v zmesiach, ktoré sa predávajú ako tzv. ružový kokaín, čo je produkt, o ktorý je stále väčší záujem v radoch užívateľov. V Európe sa pojem ružový kokaín zvyčajne vzťahuje na zmesi ketamínu a iných syntetických drog, ako sú amfetamíny alebo MDMA. Ako sa uvádza v inej časti *Európskej správy o drogách 2023*, užívatelia zmesí drog si nemusia byť vedomí, ktoré látky užívajú, alebo toho, že interakcie medzi rôznymi drogami môžu predstavovať zvýšené zdravotné riziko.

Zdravotné riziká v súvislosti s užívaním oxidu dusného u mladých ľudí

V [aktuálnom prieskume EMCDDA](#) sa uvádza, že vo viacerých členských štátoch EÚ sa objavujú známky stúpajúceho nárastu používania oxidu dusného, známeho aj ako rajský plyn, na účely intoxikácie. [Oxid dusný](#) má viacero komerčných použití a diskutuje sa o tom, do akej miery je táto látka spojená s negatívnymi zdravotnými rizikami, najmä u príležitostných užívateľov. Intenzívne a chronické užívanie oxidu dusného sa spája s ujмами na zdraví, ako je otrava, popálenie a poranenie pľúc a pri dlhodobej expozícii v niektorých prípadoch aj poškodenie nervov v dôsledku nedostatku vitamínu B12. V niektorých európskych mestách patrí likvidácia menších oceľových tlakových nádob dokonca k problémom s drogovým odpadom. Zdá sa, že táto droga sa stala dostupnejšou a lacnejšou a v niektorých krajinách sú dostupné tlakové nádoby s väčším objemom určené pre rekreačných používateľov, čo môže takisto zvýšiť riziko poškodenia pľúc v dôsledku vyššieho tlaku. Dostupné informácie signalizujú, že existujú presvedčivé argumenty na to, aby sa orgány

zamerané na prevenciu drogovej závislosti a [znižovanie škôd](#) zaoberali touto látkou vo svojej práci. Regulačné prístupy k predaju a používaniu tejto látky sa v jednotlivých krajinách líšia.

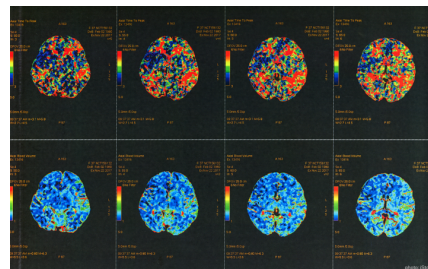
Signály zvyšovania dostupnosti a výroby syntetických katinónov v Európe

[Syntetické katinóny](#), ako sú 3-MMC a 3-CMC, ktoré sa predávajú ako náhradné látky za drogy, ako je amfetamín a MDMA, sa niekedy nesprávne predávajú aj ako iné látky. Hoci počet záchytov zostáva pomerne nízky, v niektorých individuálnych záchytoch, zvyčajne pochádzajúcich z Indie, boli zistené veľmi veľké množstvá syntetických katinónov. Spolu s dôkazmi o [výrobe syntetických katinónov aj v Európe](#) to svedčí o tom, že tieto látky sú čoraz dostupnejšie v Európe, kde majú potenciál zohrávať v budúcnosti významnejšiu úlohu na trhu so stimulantmi. Vývoj v tejto oblasti stavia orgány presadzovania práva pred nové otázky ako napríklad, že chemicky maskované a nekontrolované formy syntetických katinónov sa stali predmetom nelegálneho pašovania do Európy, aby sa tu potom konvertovali na kontrolované katinóny. Vzhľadom na objemy zachytených prekursorových chemikálií sa zdá pravdepodobné, že v súčasnosti prebieha rozsiahla výroba pre európske a možno aj iné trhy.

Možné nepriaznivé dôsledky rastúceho záujmu o liečebný potenciál psychedelických drog

Klinický aj verejný záujem o možné terapeutické využitie niektorých [psychedelických látok](#), vrátane nových a málo známych látok, rastie. Predmetom stúpajúceho počtu klinických štúdií je potenciál rôznych psychedelických látok na liečbu duševných porúch. Niektoré štúdie sa zdajú byť sľubné, ale všeobecné závery sa zatiaľ nedajú jednoznačne vyviesť čiastočne preto, že mnohé štúdie sú stále v začiatkoch, čiastočne z dôvodu veľkého počtu skúmaných chemikálií a širokého spektra ochorení, ktoré sú predmetom výskumu. Tento trend získal veľkú pozornosť médií, čo však vyvolalo obavy, že by sa tým mohlo povzbudiť k intenzívnejšiemu experimentálnemu používaniu týchto látok bez lekárskeho dohľadu, čo by pre niektoré zraniteľné osoby mohlo mať neželané účinky. Zároveň existujú dôkazy o nekontrolovaných programoch v Európskej únii i mimo nej, kde je užívanie psychedelických látok súčasťou wellnessových, liečebných alebo spirituálne orientovaných procedúr.

Zložitejšie problémy súvisiace s opioidmi

Problémy s opioidmi v Európe sa menia

[Heroín](#) zostáva najčastejšie používaným nezákonným opioidom v Európe a je aj naďalej drogou, ktorá spôsobuje najväčšiu časť záťaže pre zdravie spojenú s užívaním nelegálnych drog.

Dostupné údaje však tiež naznačujú, že heroín už nezohráva takú centrálnu úlohu ako kedysi a zdá sa, že v niektorých krajinách zohrávajú syntetické opioidy dôležitejšiu úlohu pri problémoch súvisiacich s opioidmi. [Objem zachyteného heroínu](#) v členských štátoch EÚ sa v roku 2021 viac ako zdvojnásobil na 9,5 tony, zatiaľ

čo Turecko zadržalo rekordných 22,2 tony. Napriek týmto veľkým záchytom boli zaznamenané len nepatrné zmeny v cene alebo čistote heroínu na maloobchodnej úrovni a existujúce údaje naznačujú, že dostupnosť heroínu zostáva pomerne vysoká. Existuje len málo dôkazov o pribúdaní užívateľov heroínu, pričom z ukazovateľov vyplýva, že vo väčšine krajín sú užívatelia tejto drogy starnúcou kohortou, z ktorých mnohí budú mať dlhodobý kontakt s drogovými a inými podpornými službami.

Heroín zohráva menej významnú úlohu pri problémoch súvisiacich s opioidmi, ale naďalej vo veľkej miere poškodzuje zdravie.

Hoci sa [heroín](#) naďalej podieľa na väčšine [úmrtí súvisiacich s opioidmi](#) celkovo sa znížil počet krajín, kde sa vyskytujú. Údaje o prípadoch akútnej drogovej toxicity z nemocničných pohotovostí tiež naznačujú, že v niektorých mestách iné opioidy predbehli heroín ako príčinu vyhľadania nemocničnej pohotovosti. Heroín sa stal menej významným relatívnym dôvodom vyhľadania [špecializovanej protidrogovej liečby](#). Úsudok, že heroín už

nezohráva centrálnu úlohu v drogových problémoch, sa

v mnohých ohľadoch môže považovať za pozitívny vývoj, existujú však určité, dôležité výhrady.

Populácia ľudí, ktorí užívajú heroín, je v Európe stále veľká a ich potreby zdravotnej starostlivosti a podpory sú stále zložitejšie. Vzorce súbežného užívania viacerých drog sa medzi užívateľmi opioidov stali bežnými a zdá sa, že časté drogové interakcie, ak sa heroín užíva spolu s inými látkami, sa stali významnejším prvkom rastúceho rizika poškodenia. Okrem toho sa tradičné a nové syntetické opioidy čoraz častejšie spájajú s chorobnosťou aj úmrtnosťou v súvislosti s drogami a v niektorých krajinách sú v súčasnosti hlavnou hnacou silou problémov súvisiacich s opioidmi.

Multidisciplinárna podpora potrebná na liečbu starnúcej skupiny klientov užívajúcich opioidy

Súčasný odhad naznačuje, že [substitučnú liečbu závislosti od opioidov](#) absolvovala v roku 2021 približne polovica osôb v Európskej únii, ktoré užívajú opioidy na vysokorizikovej úrovni, odhadom 511 000 (524 000 vrátane Nórska a Turecka). Dostupné dôkazy podporujú substitučnú liečbu závislosti od opioidov, pričom sa pozorovali pozitívne zdravotné a sociálne výsledky vrátane zníženia rizika úmrtnosti. Viac ako 60 % klientov v substitučnej liečbe závislosti od opioidov má 40 rokov a viac, zatiaľ čo menej ako 10 % je mladších ako 30 rokov. Pre služby to znamená, že musia riešiť zložitejší súbor potrieb v oblasti zdravotnej starostlivosti v populácii, ktorá je čoraz zraniteľnejšia. Efektívne poukazovanie klientov je potrebné pre viac všeobecných služieb poskytujúcich liečbu ochorení spojených s procesom starnutia. Liečba tejto často vysoko marginalizovanej skupiny musí tiež reagovať na komplexný súbor problémov týkajúcich sa nielen užívania drog, ale aj problémov duševného zdravia, sociálnej izolácie, zamestnanosti a bývania. Preto by sa mal vytvoriť účinné viacagentúrne partnerstvá so všeobecnými zdravotníckymi a sociálnymi podpornými službami.

Lepšie pochopiť, akú úlohu zohráva súbežné užívanie viacerých drog pri úmrtnosti v súvislosti s opioidmi

Opioidy, zvyčajne v kombinácii s inými látkami, zostávajú látkami, ktoré sa najčastejšie podieľajú [na úmrtiach v dôsledku užívania drog](#). Zatiaľ čo celkové trendy v úmrtiach v spojení s opioidmi sa zdajú byť stabilné, podiel úmrtí vo starších vekových skupinách sa zvyšuje. Zdá sa, že úloha [heroínu](#) v celkovej miere úmrtnosti v niektorých krajinách klesá. Je tiež dôležité poukázať na skutočnosť, že heroín sa len zriedka užíva izolovane, čo svedčí o tom, že súbežné užívanie viacerých drog je bežné. Ak sú k dispozícii podrobné toxikologické informácie pri úmrtiach v spojení s heroínom, často svedčia o prítomnosti iných opioidov a liekov, ktoré zrejme zohrali dôležitú úlohu. Z údajov vyplýva, že v niektorých krajinách rastie počet úmrtí v spojení so stimulantmi, často spolu s opioidmi, a stimulanty sú bežnejšie v súvislosti s úmrtiami v mladších vekových skupinách. Vzorce súbežného užívania viacerých drog preto zohrávajú dôležitú úlohu pri úmrtnosti v dôsledku užívania drog, a tým sa zdôrazňuje potreba lepších toxikologických informácií. Drogové interakcie môžu tiež znamenať, že bude potrebné prehodnotiť modely poskytovania služieb; napríklad používanie stimulantov alebo syntetických opioidov v kombinácii s heroínom má vplyv na účinné poskytovanie niektorých intervencií určených na zníženie rizika predávkovania drogami. Napríklad predávkovanie silnými syntetickými opioidmi môže vyžadovať podanie viacerých dávok naloxónu, antagonistu opioidov.

Interakcie medzi novými benzodiazepínmi a opioidmi

Chýbajúce toxikologické informácie momentálne znamenajú, že úloha benzodiazepínov pri [úmrtiach v dôsledku užívania opioidov](#) nie je dostatočne pochopená. V Európe sú k dispozícii nekontrolované a [nové benzodiazepíny](#), ale pre obmedzenosť údajov nie je možné jednoznačne sa vyjadriť k rozsahu ich užívania. Dostupné dôkazy sú však dostatočné na vyvodenie záveru, že tieto látky môžu mať veľký vplyv na zdravie, najmä ak sa konzumujú v kombinácii s inými drogami. Často sú veľmi lacné a mladí ľudia ich zvyknú užívať v kombinácii s alkoholom, čo niekedy vedie k potenciálne závažným zdravotným reakciám alebo abnormálnemu správaniu. Tiež sú spojené so rastúcim rizikom úmrtia v dôsledku predávkovania opioidmi a podľa najnovších údajov v niektorých krajinách stúpol podiel úmrtí v dôsledku predávkovania benzodiazepínmi. Aké zložité produkty sa v súčasnosti nachádzajú na trhu s týmito drogami ukazuje prípad z Estónska, kde boli nedávno zadržané zmesi obsahujúce nový syntetický opioid metonitazén a bromazolam, čo je nový benzodiazepín.

Nové syntetické opioidy

Drogové problémy v Severnej Amerike sú príkladom toho, ako môžu zmeny vo vzorcoch dostupnosti a užívania opioidov ovplyvniť verejné zdravie. V tomto regióne boli opioidy na lekárske predpis a [heroín](#) vo veľkej miere nahradené [silným derivátmi fentanylu](#) a stali sa hlavnou príčinou epidémie [úmrtí v dôsledku užívania opioidov](#). Aj v Európe existujú hlásenia nových syntetických opioidov, ktoré sa v niektorých regiónoch môžu stať bežnejšími, ale v súčasnosti sú vzorce dostupnosti a užívania veľmi odlišné od tých, ktoré sa vyskytujú v Severnej Amerike, pričom najväčšie problémy s týmito drogami sa obmedzujú najmä na niektoré severné a pobaltské krajiny. V roku 2021 členské štáty EÚ oznámili približne 140 úmrtí v spojení s fentanylom. Predpokladá sa však, že veľký podiel z nich súvisí so zneužitým fentanylom. Hoci tieto údaje sú pravdepodobne podhodnotené, sú neporovnateľné s niekoľkým tisíckami úmrtí v spojení s fentanylom, ktoré boli nahlásené v Severnej Amerike počas toho istého obdobia. Napriek tomu bolo v rokoch 2009 až 2022 na európskom trhu s drogami identifikovaných celkovo 74 nových opioidov, pričom systém včasného varovania EÚ dostal formálne oznámenia o jednom ďalšom novom syntetickom opioide v roku 2022 a o troch iných opioidoch za prvé štyri mesiace roku 2023. Väčšina nových opioidov zistených v posledných rokoch však nepatrí do skupiny fentanylov, ale skôr medzi vysoko účinné benzimidazolové (nitazénové) opioidy. Existujúce informácie zo záchytov, rezíduí injekčných striekačiek a toxikologických zistení, ktoré nahlásili pobaltské krajiny, naznačujú v roku 2022 zvýšenie dostupnosti a poškodení (vrátane úmrtí v dôsledku užívania drog) v týchto krajinách, najmä v súvislosti s benzimidazolovými opioidmi a derivátom fentanylu karfentanilom. Pri nedávnych záchytoch sa našli aj nové syntetické opioidy v zmesiach obsahujúcich nový benzodiazepín a

sedatívum pre zvieratá xylazín. Tieto kombinácie, známe ako „benzo-dope“ a „tranq-dope“, boli hlásené aj zo Severnej Ameriky, kde sa spájali so zvýšeným rizikom úmrtia v dôsledku predávkovania. Keďže nové syntetické opioidy sú veľmi silné, stačí malé množstvo na výrobu veľkého počtu typických dávok a môžu predstavovať zvýšené riziko život ohrozujúcej otravy. Znamená to, že hoci sú problémy v tejto oblasti v súčasnosti relatívne obmedzené, táto skupina látok predstavuje hrozbu s potenciálom výraznejšieho vplyvu na európske zdravie a bezpečnosť v budúcnosti.

Európa sa musí pripraviť na možné dôsledky zákazu pestovania ópiového maku v Afganistane

Väčšina [heroínu](#) konzumovaného v Európe pochádza z ópiového maku pestovaného v Afganistane. V apríli 2022 Taliban oznámil zákaz [pestovania ópiového maku](#), čo vyvoláva otázku, aké dôsledky to bude mať na užívanie opioidov v Európe. Po prevzatí moci v krajine Talibanom v auguste 2021 sa odhadované pestovanie ópiového maku v roku 2022 zvýšilo takmer o tretinu. Predbežné informácie na rok 2023 však naznačujú, že pestovateľská plocha sa podstatne zmenšila. Paralelné opatrenia zavedené na zníženie výroby metamfetamínu pravdepodobne viedli k tomu, že táto forma výroby drog sa stala menej viditeľnou a do určitej miery sa mohla zmenšiť. Hoci na overenie týchto záverov je potrebných viac dôkazov, existujúce informácie naznačujú, že v roku 2023 je možné výrazné zníženie výroby ópia aj metamfetamínu v Afganistane. Existuje však niekoľko dôvodov, prečo nie je jednoduché predvídať dlhodobý vplyv zákazu pestovania ópiového maku. Ekonomické problémy, ktorým čelia poľnohospodári v krajine, môžu napríklad viesť k tomu, že udržanie tohto obmedzenia bude dlhodobo politicky náročné. Okrem toho existencia zásob a skutočnosť, že zvyčajne trvá viac ako 12 mesiacov, kým sa úroda ópia objaví na európskom maloobchodnom trhu s drogami ako heroín, tiež sťažuje predpoveď o vplyve na dostupnosť drog v Európe. Ak sa však bude zákaz pestovania ópia sledovať a dodržiavať, mohol by mať významný vplyv na dostupnosť heroínu. Predchádzajúci krátkodobý zákaz výroby ópia v Afganistane viedol k nedostatku heroínu v Európe, čo v niektorých krajinách spôsobilo dlhodobé zmeny v štruktúre užívania opioidov. Európa by mala pripraviť, aby mohla reagovať na možný vplyv potenciálneho poklesu dostupnosti heroínu od roku 2024. Jedným z možných dôsledkov by mohol byť zvýšený dopyt po liečbe problémov súvisiacich s opioidmi. Nedostatok dostupnosti heroínu môže viesť k zvýšenému dopytu po syntetických opioidoch. Keďže vývoj v tejto oblasti je v súčasnosti stále neistý, je potrebné intenzívne monitorovanie. Ak sa spozorujú zmeny, môžu sa vyžadovať zmierňujúce opatrenia, ktoré by mohli zahŕňať navýšenie liečebných kapacít, preskúmanie stratégií na znižovanie škôd a zavedenie prísnejších opatrení na presadzovanie s cieľom zamerať sa na dodávky syntetických opioidov. V neposlednom rade môže existovať riziko ďalších bezpečnostných výziev, ako napríklad pribúdanie tokov nelegálnych migrantov z Afganistanu v dôsledku zhoršujúcej sa hospodárskej situácie medzi chudobným vidieckym obyvateľstvom.

Odkazy

Odporúčaná citácia: Európske monitorovacie centrum pre drogy a drogovú závislosť (2023): *Európska správa o drogách 2023: Trendy a vývojové zmeny*, https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023/drug-situation-in-europe-up-to-2023_sk.

Identifikátory:

HTML: TD-02-23-150-SK-Q

ISBN: 978-92-9497-943-8

DOI: 10.2810/45179

This PDF was generated automatically on 5/11/2025 from the web page located at this address: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023/drug-situation-in-europe-up-to-2023_sk?utm_source=chatgpt.com. Some errors may have occurred during this process. For the authoritative and most recent version, we recommend consulting the web page.